

Нам улууһа, 1 Хомустаах нэһилиэгэ
Намнаабы кииннэммит библиотечнай ситим
“Эйгэ” сана көлүүнэ библиотеката

Хараҥа далайга тыкпыт сырдык сардаҥа

(Саха суруйааччыларын айымньыларыгар - дьахтар уобараһа)

Литературнай дайджест

2022 сыл

Бастакы олук

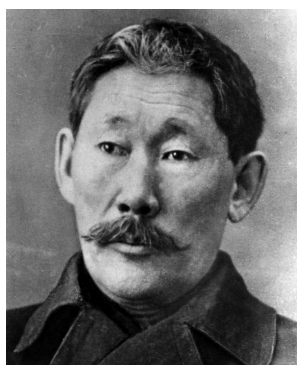
«Харанга далайга тыкпыт сырдык сарданга»

Саха литературатыгар бастакынан дьахтар уобараһын сырдаппыт классик суруйааччыларбыт айымньыларынан Саха Республикатыгар Ийэ сылыгар аналлаах «Харанга далайга тыкпыт сырдык сарданга» литературнай виртуальной дайджест. Билсинг, аабын, сэргээн!

Библиотека сайтын cсылката:

<https://eygelibrary.blogspot.com>

Саха дьахтарын ыар олобун бастакынан саха литературатын төрүттээбит суруйааччыларбыт А.Е.Кулаковскай-Өксөкүүлээх Өлөксөй, А.И.Софронов-Алампа, Н.Д.Неустроев баттабылга олохтоох саха дьахтарын интэриэһин көмүскээн бэйэлэрин дьолун айымньыларыгар суруйбуттара. Кинилэр айымньыларыгар анардас дьахтар ыар дьылбатын эрэ таба көрдөрбүт буолбатахтар, бу чабылхай уобарастарынан ыар олохтон, харанга батталтан тахсар суолларын ыйбыттара.

1. А.Е.Кулаковскай поэзия жанрыгар бастакынан дьахтары уобарас быһыытынан киллэрбитэ. «Саха дьахталларын мэтириэтэ" (1904 с.), «Тыа дьахтара» (1906 с.) уо.д.а. революция иннинээҕи хоһоонноругар дьахтар ыар олобун кырдыктаахтык хоһуйан көрдөрбүт суруйааччынан биллэр.

<https://sah.wikisource.org/wiki/>

[Саха дьахталларын мэтириэттэрэ](https://sah.wikisource.org/wiki/Саха_дьахталларын_мэтириэттэрэ)

[Кыопат кыргытара](https://sah.wikisource.org/wiki/Кыопат_кыргытара)

<https://sakha.ysia.ru/ks-k-leeh-l-ks-j-kyrasyabaj-kyys-ajymnytygar-saha-kyu-yn-yrala/> “Кырасыабай кыыс” айымньытыгар саха кыһын ырала

<https://www.youtube.com/watch?v=JZwqufF7rIg>

(Сүүһүн туолбут эмээхсин ырыата)

2. Драматургияҕа саха дьахтарын бастакынан Алампа көрдөрбүтэ. А.И.Софронов-Алампа «Таптал» (1916с.) драматыгар аан маннайгынан дьахтар ыар батталтан босхолоноро наадалаабын ыйбыта, итиэннэ киниэхэ быраабы биэрдэххэ эрэ ол ситиһилиэхтээгин тоһоҕолоон бэлиэтээбитэ. Алампа айымньыларыгар дьахталлар өйдөрө-санаалара сана уһуктан эрэрин сырдаппыта.

<https://www.youtube.com/watch?v=3Iv6HtaZgus>

http://kinigeeygete.blogspot.com/2014/04/blog-post_6684.html

«Олох дьэбэрэтэ» (1920 с.) драматыгар дьахтар көңүлгэ дьулуһуутун көрдөрөр кэрэһэтинэн буолбута. Маайа уобараһын А.Н.Островскай Катеринатыны «хараҥа далайга тыкпыт сырдык сарданатыгар» Г.П. Башарин холообута. Суруйааччы атын да драмаларыгар: «Олох оонньуута» (1918-1922сс), «Кэччэгэй кэриэһэ суох» (1918с.) уо.д.а. дьахтар урукку баттыгастаах олох сиэртибэтэ буолбутун уустаан-ураннаан көрдөрбүтэ. Ол иһин «Алампа айымньылары революция иннинээҕи саха дьахталларын энциклопедията» диэн литературовед Г.Р. Кардашевскай сыанабыл биэрбитэ.

https://yandex.ru/video/preview/?filmId=2984889357075130689&from=tab_bar&parent-reqid=1656291598540446-87024203670388343-vla0-8793-3ba-vla-l7-balancer-8080-BAL-8329&text=И.И.+Софронов-Алампа+%22Кэччэгэй+кэриэһэ%22+драмата

<https://www.youtube.com/watch?v=K9RD4M9pEfM>

<https://sci.e.nlrs.ru/open/13100>

<https://pub.e.nlrs.ru/collections/334>

3. Дьахтар батталтан босхолонуутун туһунан Н.Д.Неустроев бэйэтин куолаһын холбоон, «Оноруу кытаанах» (1921) драматын суруйбута. Драмаба баай кэргэннэ төрөөбүт Маайа олоһор дьоло суох, баай киһиэхэ күүстэринэн кэргэн биэрэллэрин суруйбута.

[https://sah.wikisource.org/wiki/Оноруу_кытаанах_\(Ньукулай_Неустроев\)](https://sah.wikisource.org/wiki/Оноруу_кытаанах_(Ньукулай_Неустроев))
<https://e.nlrs.ru/online/view/47461/files/assets/basic-html/page-41.html>

4. 1920 сыллаахха А.А. Иванов-Кундэ күндүттэн-күндүгэ – тапталга олоһурбут олоһу көрдөрбүт, бүгүммү күммэ тийэ аабааччылары долгутар, уйадытар өлбөт-сүппэт дьылбаламмыт «Марба» кэпсээни суруйбута. Айымньы саха литературатыгар кэпсээн жанра сайдыытыгар маннайгы акылаатынан буолар. Бу кэпсээммэ Марбалаах Байбал истин тапталынан кынаттанан дьоллоох олоһу тэринэр баба санаалара уһаабатаһын туһунан кэпсэнэр. Күн сиригэр көрбүт сүрэхин чопчута буолбут соботох оботун өлүүтүн уонна онтон ийэ дирин кутурбанын суруйааччы кырдьыктаахтык көрдөрбүтэ.

<https://kids.e.nlrs.ru/open/56407>
<https://www.youtube.com/watch?v=4MR6EFuqHdg>